

Mesura de govern

Pla municipal de lluita contra la Islamofòbia

Àrea de Drets de Ciutadania, Transparència i Participació

Índex

1. Introducció	3
2. La islamofòbia avui: una realitat desconeguda i en auge	5
2.2. La islamofòbia una forma de discriminació creixent a Europa	
2.3. La situació de la islamofòbia a Barcelona	
3. La islamofòbia, un delictes d'odi	9
3.1. La islamofòbia com a forma de discriminació	
3.2. Reconeixement de la islamofòbia en la legislació internacional	
3.3. La persecució penal dels delictes d'odi a l'Estat	
4. Procés d'elaboració del Pla de lluita contra la islamofòbia	18
5. Objectius	20
6. Línies d'actuació del Pla	22
7. Calendari	27
8. Dotació pressupostària	29
ANNEX	30

1. Introducció

En els darrers anys, hem viscut una intensificació de les situacions de discriminació contra la població musulmana a Europa, en diversos àmbits de la vida a causa de la seva religió, el seu origen ètnic o la seva condició de gènere, o per una combinació de tots aquests factors.

La discriminació contra la població musulmana a Europa ha estat alimentada històricament per opinions estereotipades i negatives, que no tenen en compte factors sociològics i demogràfics bàsics com la diversitat dels grups musulmans i de les seves pràctiques culturals i religioses. Els recents atemptats anomenats “gihadistes” a Europa han tornat a posar el focus sobre el conjunt de la població musulmana, que esdevé subjecte de prejudicis i suspicàcies. I és en aquest context en el que la islamofòbia representa un risc per a la convivència i la cohesió a les societats democràtiques de tota Europa.

Lamentablement, els missatges d’alguns partits polítics i el retrat que fan de les persones musulmanes alguns sectors des mitjans de comunicació reforcen aquestes opinions. Per exemple, quan es descriu l’Islam com una ideologia violenta, es contribueix a promoure un clima d’hostilitat i desconfiança cap a aquelles persones percebudes com a musulmanes. Aquest és el sistema de valors a partir del qual es construeix la discriminació.

La ciutat de Barcelona compta actualment amb comunitats musulmanes constituïdes per tres generacions, dos d’elles nascudes a la ciutat. Malgrat que resulta evident que l’islam és ja un element més de la diversitat cultural i religiosa de la ciutat, Barcelona no està del tot immune a l’auge de l’odi i la intolerància. Tant les dades de Fiscalia, com els casos que han recopilat les entitats socials o estudis acadèmics al respecte ens indiquen un repunt dels delictes d’odi en general en els darrers anys, especialment en la seva manifestació islamòfoba.

Davant l’amenaça que suposa la proliferació dels discursos i delictes d’odi, els Ajuntaments com a administració més propera a la ciutadania, han de jugar un paper de lideratge per garantir la cohesió social i la protecció dels drets humans. És per això que la present mesura de govern s’articula a través d’un doble enfocament: l’enfocament de drets humans i la perspectiva intercultural.

Aquest Pla està concebut com un Pla de xoc amb una trentena de mesures que es posaran en marxa en els propers divuit mesos. La majoria de les accions que es preveuen són en l’àmbit de la prevenció, per tal de visibilitzar la islamofòbia com una forma de discriminació i contrarestar els estereotips al voltant de l’Islam i les comunitats musulmanes. Malgrat els límits competencials, també es preveu actuar en l’àmbit de la garantia, reforçant i millorant els circuits de denúncia per donar una resposta coordinada i eficaç a les víctimes.

Cal posar en valor que el Pla contra la Islamofòbia s’ha construït amb una intensa participació de les entitats de drets humans, persones expertes en l’Islam i les pròpies comunitats musulmanes de la ciutat. Els debats i contribucions s’han organitzat al voltant de set grups de discussió i catorze entrevistes a persones expertes, algunes d’elles reconegudes a nivell internacional.

Aquesta mesura s’emmarca en el desenvolupament del Pla “Barcelona Ciutat de Drets” que té l’objectiu de promocionar un model de ciutat diversa, intercultural i polièdrica on totes les persones tinguin un accés

real, efectiu i en condicions d'igualtat a tots els drets humans reconeguts i garantits a la ciutat. La promoció i protecció dels drets humans no es pot quedar en un propòsit abstracte dels poders públics, sinó que cal establir les condicions necessàries pel gaudi i exercici efectiu dels drets per part de la ciutadania.

La gestió d'aquestes actuacions s'impulsarà des de la Direcció de Drets de Ciutadania i Immigració, tenint com a referent polític la Quarta Tinència d'Alcaldia de l'Ajuntament de Barcelona.

2. La islamofòbia avui: una realitat desconeguda i en auge

2.1. La islamofòbia, una forma de discriminació creixent a Europa

Avui en dia es calcula que viuen a Europa més de 44 milions¹ de persones musulmanes, sense contar països com Turquia. En alguns països, com Bòsnia i Hercegovina, Macedònia o la Federació Russa, la població musulmana està establerta des de fa segles. A Albània, Kosovo i Turquia, els i les musulmanes representen la majoria de la població. En altres països, els ciutadans i ciutadanes musulmanes han adquirit majoritàriament la nacionalitat estatal del lloc on elles o la seva família van migrar o demanar asil durant el segle XX o inicis del XXI.

Actualment els i les musulmanes constitueixen menys del 10% de la població dels països de l'Europa occidental i septentrional: 6% a Bèlgica, 7,5% a França, 5,7% a Suïssa, 5% a Alemanya, 4,6% al Regne Unit i el 2,3% a l'Estat espanyol. En aquests països una proporció molt considerable té la nacionalitat del país. Els estudis estadístics disponibles ens indiquen com el percentatge de població musulmana a Europa està creixent actualment, però a un ritme més lent que en el passat. Es calcula que el 2030 les persones musulmanes suposarien al voltant del 10% de la població de França, Bèlgica i Suècia, al voltant del 8% de Suïssa, Holanda i Regne Unit, el 7% d'Alemanya i el 4% d'Espanya.

Després dels atemptats de l'11 de setembre de 2001 als Estats Units, les percepcions sobre les persones musulmanes a Europa van empitjorar i es va observar un augment de l'hostilitat contra la població musulmana en diversos països europeus. L'increment dels atemptats anomenats "gihadistes" a Europa i la seva reacció en forma de "Guerra contra el terror" han modificat els marcs de referència hegemònics a Europa sobre l'islam en general i sobre les comunitats musulmanes en particular. Tot això, malgrat les dades apunten a que tan sols el 0,1% dels atemptats² són a Europa Occidental i que la majoria de les víctimes -75.000 des de l'any 2000- són musulmanes.

Tot i així, el sentiment anti-islàmic no es pot adscriure únicament a aquests esdeveniments; segons alguns estudis les percepcions negatives sobre els i les musulmanes ja estaven presents a Europa abans del 2001. El que ha canviat en els darrers anys és la intensitat i unanimitat generada per un ordre d'idees que tendeix a sospitar de qualsevol pràctica musulmana, en particular quan aquesta pretén expressar-se a l'espai públic.

En aquest sentit, alguns i algunes líders de l'extrema-dreta europea han aprofitat el context d'inestabilitat generat pels atemptats a Europa per llançar un discurs de populisme xenòfob com a forma d'aconseguir el poder. En els darrers 15 anys, doncs, han augmentat les declaracions estereotipades sobre la població musulmana que han anat impregnant els sondejos d'opinió pública d'Europa. Segons aquest discurs, establir llocs de culte islàmics i portar vestits i símbols religiosos o culturals serveixen per il·lustrar la

¹ Les dades sobre afiliació religiosa s'obtenen a partir d'estudis estadístics. L'estudi més recent de referència sobre la població musulmana és el de PEW RESEARCH CENTER (2011) *The Future of the Global Muslim Population, Projections for 2010–2030: Europe, 2011*. Totes les dades sobre percentatge de població musulmana d'aquest apartat estan basades en les estimacions d'aquest estudi.

² ALBA RICO, S. (2015) "Islamofobia. Nosotros, los otros, el miedo". Icaria.

“reticència dels musulmans a integrar-se” o una intenció d’imposar valors incompatibles amb la identitat europea.

A Polònia, per exemple, el partit Llei i Justícia ha arribat al poder amb un discurs ultracatólic i islamòfob articulant la campanya electoral al voltant de missatges com “aquestes eleccions no són sobre la política i l’economia, sinó sobre si en 10 o 20 anys celebrarem el Nadal”. A Hongria el primer ministre i líder ultraconservador Viktor Orbán afirma que el seu país té “dret a decidir que no volen musulmans”. A França, l’aspirant a presidenta de la República Marine Le Pen, va ser jutjada per haver comparat en un acte de campanya l’any 2010 la pràctica religiosa a l’espai públic dels i les musulmanes amb l’ocupació de França pels nazis durant la Segona Guerra Mundial. L’extrema dreta holandesa creix també a les enquestes amb propostes com les de tancar totes les mesquites, prohibir l’Alcorà o exigir “menys marroquins a Holanda”.

Les impressions manifestades en diversos sondejos d’opinió realitzats a Europa sobre la població musulmana o pràctiques religioses percebudes com a islàmiques semblen reproduir certs estereotips usats pels líders de l’extrema-dreta europea. Per exemple, a França el 68% i a Alemanya el 75% pensen que els ciutadans i ciutadanes musulmanes no estan integrades a la societat principalment perquè es neguen a integrar-se³. El 68% dels francesos i franceses s’oposen a la decisió de les dones musulmanes de portar mocador i la meitat dels alemanys i alemanyes estan en contra de la construcció de mesquites encara que hi hagi suficient demanda de creients. Una tercera part de la població suïssa percep que portar mocador és humiliant per les dones. El 38% de la població espanyola⁴ creu que és molt acceptable expulsar de l’escola a una estudiant simplement perquè porta mocador i el 42%⁵ donen suport a les protestes en contra de la construcció de llocs de culte musulmans.

Aquesta tendència ha estat confirmada pel darrer Informe del Pew Research Center publicat el 2016⁶. En aquest destaca que el 50% de la població espanyola enquestada diuen tenir una percepció negativa sobre les persones musulmanes, en cinquè lloc després d’Hongria (72%), Itàlia (69%), Polònia (66%) i Grècia (65%). En sisè lloc trobem Holanda i Suècia (35%), seguit d’Alemanya i França (29%).

2.2. La situació de la islamofòbia a Barcelona

El desconeixement dels fets que es produeixen i no es denuncien, sumat a la poca qualitat de les dades sobre els fets denunciats, fa que sigui difícil fer una aproximació estadística al fenomen de la islamofòbia a la ciutat de Barcelona. En aquest sentit, les principals dades estadístiques disponibles són les del Servei de Delictes d’Odi i Discriminació de la Fiscalia Provincial de Barcelona. Segons les dades de la Fiscalia, tots els delictes d’odi han augmentat a la província de Barcelona en els darrers anys. L’any 2015 se’n van denunciar 232 casos, un 19% més que el 2014 i gairebé un 40% més que el 2013.

Tot i l’augment, no es pot extreure la conclusió de que s’hagi incrementat els crims d’odi a la província de Barcelona. El que sí és cert és que ha millorat el recompte i registre que se’n fa. De fet, en la Memòria de

³ Institut Francès d’Opinió Pública (IFOP), Comparative survey France/Germany on Islam. Research Report, 13 de diciembre de 2010.

⁴ Observatori Espanyol del Racisme i la Xenofòbia, *Evolució del racisme i la xenofòbia a Espanya. Informe 2012*, pàg 156.

⁵ Observatori Espanyol del Racisme i la Xenofòbia, *Evolució del racisme i la xenofòbia a Espanya. Informe 2012*, pàg 161.

⁶ Pew Research Center, Juliol 2016, *Europeans Fear Wave of Refugees Will Mean More Terrorism, Fewer Jobs*

2015⁷, la fiscalia especialitzada destaca el treball de conscienciació dels poders públics i de les organitzacions no governamentals, així com la progressiva aplicació dels protocols policials. Tot i així, recorda que “la xifra submergida” de delictes que no s’arriben a denunciar continua “sent alta”.

La discriminació per motius religiosos suposa només un 12% dels delictes d’odi en els que ha intervingut la Fiscalia. El principal motiu de discriminació continua sent el racisme i la xenofòbia, seguit de l’orientació política, i les agressions, amenaces i insults per l’orientació sexual de les víctimes, mentre que l’odi per motius religiosos és la quarta causa de discriminació. Pel que fa a la forma que prenen aquests delictes, en la majoria de casos es tracta de lesions, d’humiliacions o de totes dues coses a la vegada. També s’hi afegeixen amenaces i coaccions.

A banda de les dades sobre criminalitat disponibles a través de la Fiscalia de Delictes d’Odi, no existeix cap informe estadístic exhaustiu sobre la situació de la islamofòbia a Barcelona. Els estudis disponibles sobre islamofòbia, estan realitzats per entitats socials que comptabilitzen els casos dels que tenen coneixement. El darrer informe de la Plataforma Ciutadana Contra la Islamofòbia⁸, recull 278 casos d’islamofòbia l’any 2015 a Espanya. Aquest, situa a Barcelona entre les ciutats espanyoles amb més casos registrats de islamofòbia (28%). Cal tenir en compte que l’Informe recull tots els casos de discriminació de que té coneixement la Plataforma, hagin estat denunciats a instàncies judicials o no.

A nivell concret això s’ha vist de forma ben clara en alguns casos que han resultat molt mediàtics durant el darrer any 2016. Per exemple, l’atac a una dona embarassada a principis de setembre 2016, o les recurrents polèmiques per l’obertura d’oratoris a la ciutat, entre els quals els més recents són els del Carmel i de Nou Barris. A principis del 2016 es van observar pintades islamòfobes a les portes de dues mesquites al barri del Clot. Així també cal fer especial menció a l’àmbit educatiu en el que s’han produït diverses manifestacions d’islamofòbia relacionades amb l’alimentació halal o el hijab a les aules. Aquests exemples són tan sols una mostra d’alguns dels casos que s’han pogut recollir en els darrers anys. Molt probablement n’hi hauria d’altres que no s’han pogut recollir pels diferents motius explicats que dificulten que puguem contar amb un diagnòstic més exhaustiu sobre la situació de la islamofòbia a la ciutat.

Una altra de les formes de les que disposem per aproximar-nos a l’estat de la islamofòbia a la nostra ciutat són les enquestes d’opinió i de valors. L’Enquesta de Valors Socials de l’Ajuntament de Barcelona⁹, mostra com un 21,6% dels barcelonins i barcelonines afirmen que els molesta bastant que les noies musulmanes duguin vel a l’escola, i un 19,2% que el duguin al carrer. Un 17,7% afirma que l’hi molesta bastant tenir una mesquita al costat de casa. Finalment, un 13,4% afirmen que l’hi molestaria bastant que els seus fills i filles anessin a una escola on la meitat o més de l’alumnat fossin fills i filles de persones immigrades.

La convicció que l’auge de la islamofòbia a Barcelona en els darrers anys representa un risc per a la convivència entre els veïns i veïnes i una amenaça real per la cohesió social a la ciutat va dur a principis de 2016 a encarregar un estudi que permetés fer un diagnòstic sobre aquesta realitat. Aquest estudi titulat *La pràctica religiosa de les comunitats musulmanes de Barcelona. Expressions i problemàtiques*¹⁰, va ser

⁷ Fiscalia Provincial de Barcelona. Servei de Delictes d’Odi i Discriminació (2016). *Memòria de l’any 2015*.

⁸ Plataforma Ciutadana Contra la Islamofòbia (2016), *Informe anual, Islamofòbia en España 2015*. Es pot consultar complet a aquí: <https://plataformaciudadanacontralaislamofobia.files.wordpress.com/2016/04/informe-islamofobia-en-espac3b1a-2015-pcci-informe-anual-20164.pdf>

⁹ Ajuntament de Barcelona. *Enquesta de valors socials, 2014*. Presentada a premsa al novembre 2016.

<http://w10.bcn.es/APPS/riswestudis/documentacio.do?reqCode=mostrarimatge&idDoc=6742>

¹⁰ AAVV (2016) *La pràctica religiosa de les comunitats musulmanes de Barcelona. Expressions i problemàtiques*.

elaborat per un equip d'investigadors vinculats al Dept. d'Antropologia Social de la Universitat de Barcelona i al col·lectiu Stop als Fenòmens Islamòfobs a Catalunya (SAFI) i presentat el juliol de 2016.

Aquesta recerca fa un diagnòstic sobre els discursos i les pràctiques islamòfobes que avui dia es poden percebre a la ciutat de Barcelona. Avalua l'estat de la pràctica religiosa de les comunitats musulmanes radicades al municipi de Barcelona; les especificitats d'una minoria religiosa amb diverses dècades de consolidació a la ciutat, així com les dificultats que els i les seves membres han d'afrontar per dur a terme el que entenen és la seva praxi quotidiana com a seguidores d'una confessió. La recollida de dades per a l'estudi va comptar amb la participació d'aproximadament 55 persones (majoritàriament musulmanes) entre entrevistes i grups de discussió i amb observació etnogràfica en alguns casos (com el d'un moviment d'oposició veïnal a l'obertura d'un oratori).

Aquest estudi es va centrar, doncs, en les dificultats que les mateixes persones i comunitats musulmanes de la ciutat troben per portar a terme la pràctica del seu dret a la llibertat religiosa. També, ha permès concloure que algunes d'aquestes dificultats tenen a veure amb situacions de discriminació i ha pogut identificar en quines àrees es produeix amb més freqüència. Fruit d'aquest estudi han sorgit una sèrie de recomanacions elaborades pels propis autors per tal de fer front a aquest fenomen, algunes de les quals s'han tingut en compte per l'elaboració d'aquest Pla.

En definitiva, atenent a les dades de les que disposem i al conjunt d'estudis fins ara comentats, podem aproximar-nos a la situació de la islamofòbia a Barcelona a partir de les següents premisses:

- **La islamofòbia a Barcelona és un fenomen real i preocupant.** Així ho indiquen tant les dades de Fiscalia, com els casos que han recopilat les entitats socials o estudis acadèmics al respecte.

- **En els darrers anys s'observa una tendència a l'alça de les situacions islamòfobes.** El clima de crispació provocat per l'onada d'atemptats que sacseja Europa occidental, sumat a l'ús xenòfob que n'ha fet l'extrema-dreta han provocat una major intensitat de la islamofòbia a la nostra ciutat. Per exemple, el fet que darrerament a la ciutat comencin a donar-se oposicions veïnals relacionades a l'obertura d'oratoris, o la transcendència que han tingut agressions a l'espai públic a dones amb hijab.

- **L'educació, l'espai públic, els mitjans de comunicació i la feina** són els àmbits més destacats on es donen situacions de discriminació islamòfoba.

- **La islamofòbia afecta d'una forma més aguda a les dones.** La interseccionalitat de l'origen ètnic o cultural, la pràctica religiosa i el gènere comporta una discriminació especialment accentuada. Aquesta constatació es manifesta de forma especialment intensa en l'ús del hijab.

- **La falta de dades sobre delictes i discursos d'odi a Barcelona en general, i islamofòbia en particular,** dificulta la possibilitat d'intervenir a través de polítiques públiques.

- **Existeix una desinformació sobre els drets de les víctimes davant de situacions de discriminació.** Moltes de les víctimes afirmen desconèixer els mecanismes de garantia existents o no hi tenen confiança.

3. La islamofòbia, un delictes d'odi

3.1. La islamofòbia com a forma de discriminació

Un dels reptes principals que afronten avui les administracions locals és garantir els drets de ciutadania als seus ciutadans i ciutadanes. Per a contribuir-hi, **Barcelona aposta, entre altres mirades, per un doble enfocament, l'enfocament de drets humans i l'enfocament intercultural.**

L'enfocament de drets humans posa l'èmfasi en el fet que el reconeixement dels drets de la ciutadania sovint queda limitat a grans declaracions de principis però no aborda de manera integral les obligacions que d'aquest reconeixement se'n deriva. Barcelona, tal com recull el programa Barcelona Ciutat de Drets, assumeix les seves obligacions pel que fa al respecte, la protecció i la garantia dels drets de totes les persones que hi resideixen. Així mateix, l'enfocament de drets humans es basa en la utilització dels estàndards internacionals de drets humans com a guia per la planificació de polítiques públiques, com es veurà a continuació.

Pel que fa a l'enfocament intercultural, aquest suposa el reconeixement de la diversitat des de plantejaments de coneixement, d'interacció positiva, de participació i de no discriminació. Assolir una inclusió real és reconèixer que les nostres societats han canviat, que són plurals i diverses i, per tant, cal garantir que es respecti, valori i aprecii la diferència sense que suposi deixar de ser iguals en drets i obligacions. L'enfocament intercultural supera els paradigmes multiculturals de respecte i tolerància entre cultures diverses per mirar de promoure la construcció de societats plurals, diverses, justes i cohesionades on l'objectiu comú sigui la lluita contra les desigualtats i on el diàleg a fomentar no sigui entre diferents cultures sinó entre persones de diferents cultures.

Per altra banda, l'enfocament intercultural busca esbrinar i revertir les causes profundes que expliquen les discriminacions fruit dels prejudicis i els estereotips basats en la manca de coneixement i en les pors arrelades i atàviques de construcció de l'alteritat. Les mirades negatives i de superioritat envers aquell que és percebut com a diferent, estan sovint en l'arrel de les actituds discriminatòries, i la islamofòbia n'és un exemple clar.

Així, **actualment ens trobem en un clima d'hostilitat i desconfiança creixent cap a les persones musulmanes o percebudes com a tal que duu a la seva discriminació.** El dret a la llibertat d'expressió inclou el dret a criticar religions o creences, però aquesta no es pot regir per estereotips ni per la intolerància i ha de preservar els drets humans de les persones que es vinculen a la religió. Una religió no és només una ideologia o una doctrina, sinó també un conjunt de pràctiques i costums que cal respectar sota el marc dels principis d'interdependència i indivisibilitat dels drets, entenent que tots els drets humans són complementaris i inseparables.

Segons el dret internacional i europeu, una discriminació és tota diferència de tracte basada en motius prohibits que no tinguin una justificació objectiva o raonable, tal com es desprèn del Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics, del Pacte Internacional de Drets Econòmics, Socials i Culturals o del Conveni Europeu per a la Protecció dels Drets Humans i les Llibertats Fonamentals. **En el cas de la islamofòbia la**

discriminació es manifesta tant per raons religioses, com d'origen ètnic o cultural i, a més, s'hi poden sumar altres motivacions discriminatòries com de gènere o d'identitat i orientació sexual.

La discriminació malmet l'exercici en termes d'igualtat d'altres drets humans, com el dret al treball, a l'educació, a la salut, etc. La discriminació més evident és aquella que es duu a terme de forma directa, tot i que cal establir mecanismes per tal d'evitar les discriminacions indirectes, menys palpables però igual de perjudicials. Entenem com a discriminació indirecta quan una llei, un procediment o una pràctica aparentment neutres suposen un desavantatge desproporcionat o tenen un efecte diferenciat en un grup determinat sense que existeixi una justificació objectiva o raonable per a dur-la a terme¹¹.

De la mateixa manera que els i les musulmanes de tradició no han de rebre pressions de la família o de la comunitat a l'hora d'expressar, o no, els seus valors culturals i religiosos, aquesta pressió tampoc s'ha de rebre de l'administració per a fer-ho en una direcció o altra. En aquest sentit, l'administració té la responsabilitat de no promoure ni reforçar estereotips que poden propiciar intolerància i discriminació, així com té l'obligació de prendre mesures per impedir-les.

Una persona es pot diferenciar pel seu origen o per la seva identitat cultural musulmana sense considerar-se religiosa. Hi ha persones atees i laiques que formen part de la cultura islàmica com d'altres en formen de la cristiana, la hindú, etc. **La islamofòbia és una forma de racisme quan la discriminació s'exerceix fomentada per uns trets físics determinats que s'atribueixen a les persones musulmanes. Aquest fet fonamenta que quan parlem de les víctimes de discriminacions islamòfobes ens referim tant a les persones musulmanes com a les que se les percep com a musulmanes.**

La lluita contra la islamofòbia, l'oposició al racisme cap a les persones musulmanes o percebudes com a tal, té com a objectiu garantir el dret a la igualtat i a la no discriminació, així com preservar la llibertat de consciència. En aquest sentit, la islamofòbia es manifesta no només com una forma de racisme cap a les persones racialitzades com a musulmanes, sinó també una forma de discriminació de naturalesa religiosa per la pràctica de l'Islam¹². **D'aquesta manera, els poders públics tenen l'obligació d'actuar per garantir la pràctica lliure i sense obstacles de qualsevol credo i religió, emparats en el dret fonamental a la llibertat de pensament, consciència, religió o creença.**

Aquest Pla es dirigeix a la ciutadania en general, ja que la islamofòbia, el racisme i la xenofòbia atempten contra tota la població en la mesura que malmeten la cohesió social, generen desigualtats i vulnereu els efectes positius de la diversitat cultural a la ciutat. En aquest sentit es proposen una sèrie d'objectius i mesures enfocades a la prevenció, donant un paper important a l'educació i a la sensibilització. Val a dir però que es presta especial atenció a les persones que pateixen directament islamofòbia, i amb més intensitat a les que són musulmanes, ja que són qui pateixen més àmbits de discriminació (llocs de culte, símbols de vestimenta, etc.).

Tal com veurem en més detall en el següent apartat, els delictes i discursos islamòfobs es consideren delictes i discursos d'odi, en tant que es basen en la discriminació i en l'odi racial, i les agressions que es

¹¹ Amnistia Internacional (2012), *Discriminación y prejuicio, Discriminación de personas musulmanas en Europa*, pàg 19. Es pot consultar complert aquí: <http://amnistiainternacional.org/publicaciones/154-eleccion-y-prejuicio-discriminacion-de-personas-musulmanas-en-europa.html>

¹² Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics, Nacions Unides, 16 de desembre de 1966. [Art. 2.1, Resolució 2200A (XXI)].

perpetren tenen com a motivació principal l'origen ètnic o la religió musulmana de la víctima, sinó ambdues. La doble discriminació, racial i religiosa, per la combinació dels dos elements es reflexa en el fet que les persones musulmanes reben discriminació racial i religiosa més freqüentment que les no musulmanes¹³.

Quan s'inclou la perspectiva de gènere en l'estudi de les discriminacions islamòfobes, es fa evident com ser dona se suma com un nou motiu més de discriminació a l'origen ètnic i a la religió musulmana. **Cal doncs, explorar la transversalitat del gènere en la intersecció dels diversos eixos de desigualtat i discriminació que fomenta la islamofòbia i dirimir com aquesta es manifesta d'una forma específica sobre les dones**, tant en aquells àmbits generals -com per exemple el laboral-, com en altres àmbits propis específics -com ara la salut sexual i reproductiva. Per a poder combatre la islamofòbia cal establir instruments de prevenció i mecanismes de garantia que contemplin les necessitats específiques de les dones i tinguin en compte la mirada interseccional per detectar l'impacte específic dels múltiples eixos de discriminació.

Així doncs, entenem com la islamofòbia és un fenomen de discurs estereotipat, de prejudici i de discriminació contra l'islam i les persones musulmanes o percebudes com a tals. Segueix patrons específics de discriminació que afecten aquestes persones en àmbits concrets de la vida i que vulnereu l'exercici dels seus drets de ciutadania. En definitiva, és una forma d'incitació a l'odi, i com a tal està tipificada com a delictes d'odi i/o de discriminació en la immensa majoria de països i reconeguda internacionalment. Així doncs es fa necessària una política pública integral que estableixi mesures de prevenció i garantia de drets de ciutadania enfront de la islamofòbia.

3.2. La islamofòbia als instruments internacionals de drets humans

La islamofòbia, considerada com la discriminació que pateixen les persones musulmanes o les persones percebudes com a musulmanes, no es troba recollida explícitament a cap instrument internacional de protecció dels drets humans, com tampoc ho estan la cristianofòbia o l'antisemitisme.

Tanmateix, les manifestacions de discriminacions per raons religioses, culturals o ideològiques estan recollides en diversos convenis internacionals que val la pena citar per tal de configurar la islamofòbia com a una violació de diversos drets humans, tal com ha apuntat en diverses ocasions el Relator Especial de Nacions Unides sobre totes les formes contemporànies de racisme, discriminació racial, xenofòbia i altres intoleràncies relacionades .

En aquest sentit, podem parlar de dos grans blocs de drets humans que es veuen conculcats davant una situació d'islamofòbia. **Per una banda, el dret a la igualtat i a la no discriminació, i per una altra, el dret a la llibertat de pensament, consciència, religió o creença.** A continuació farem una petita anàlisi d'aquests dos grans blocs de drets, centrant-nos en les recomanacions que els diferents mecanismes de protecció dels drets humans han elaborat respecte dels temes que tractem a la mesura.

Tant la Declaració Universal dels Drets Humans com els dos Pactes Internacionals que la desenvolupen contenen el dret a la igualtat en el seu articulat. En concret, aquests textos diuen que tots els drets humans s'han de gaudir "sense cap discriminació per motius de raça, color, sexe, idioma, religió, opinió política o de

¹³ Open Society Foundations (2010), *Muslims in Europe, a Report on 11 EU cities*. Es pot consultar complet aquí: https://www.opensocietyfoundations.org/sites/default/files/a-muslims-europe-20110214_0.pdf

qualsevol altra índole, origen nacional o social, posició econòmica, naixement o qualsevol altra condició social" (art. 2 del Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics i del Pacte Internacional de Drets Econòmics, Socials i Culturals).

Aquest precepte general d'igualtat és sovint interpretat com un principi que ha d'impregnar la resta de drets, de tal manera que no constitueix un dret en si mateix, sinó una obligació de comportament, de manera de fer i que per tant s'ha d'aplicar sempre respecte els altres drets humans. El dret a la salut, el dret a l'educació o el dret a la tutela judicial efectiva, per exemple, s'han de poder exercir sense cap tipus de discriminació.

Com a principi fonamental dels drets humans, la discriminació és protagonista de fins a tres instruments internacionals de protecció, on cal destacar la Convenció Internacional sobre l'Eliminació de totes les Formes de Discriminació Racial (de 1965, ratificada per l'Estat Espanyol el 1983 i per tant jurídicament vinculant per Barcelona). Segons l'article 1 de la Convenció, l'expressió "discriminació racial" fa esment a *"tota distinció, excoient, restricció o preferència basada en motius de raça, color, o origen nacional o ètnic que tingui per objecte o per resultat anular o menyscar el reconeixement, gaudi o exercici, en condicions d'igualtat, dels drets humans i llibertats fonamentals en les esferes política, econòmica, social, cultural o en qualsevol altra esfera de la vida pública"*. Aquesta definició inclou, per tant, les manifestacions d'islamofòbia tal com l'hem definida a la present mesura i podem, per tant, proposar aplicar el seu articulat. En aquest sentit, ens centrarem en les dues línies d'actuació que plantejarem: la prevenció i la garantia.

Un cop feta una llista detallada de tots els drets sobre els quals no pot haver-hi cap discriminació racial, la Convenció recull al seu article 4 la prohibició explícita de tota manifestació d'odi, d'aquesta manera: *"Els Estats part (a) declararan com a acte punible d'acord amb la llei tota difusió d'idees basades en la superioritat o en l'odi racial, tota incitació a la discriminació racial, així com tot acte de violència o tota incitació a cometre aquests actes contra qualsevol raça o grup de persones d'un altre color o origen ètnic, i tota assistència a les activitats racistes, seva inclòs el seu finançament; (c) No permetran que les autoritats ni les institucions públiques nacionals o locals promoguin la discriminació racial o incitin a ella."* És en aquest article, juntament amb el 6, on trobem la regulació en l'àmbit internacional de les mesures de garantia pel que fa a crims o delictes d'odi, i on s'encabeixen els crims o delictes islamòfobs.

Pel que fa a les mesures de prevenció, cal destacar l'article 7 de la Convenció que manifesta que cal *"prendre mesures immediates i eficaces, especialment en les esferes de l'ensenyament, l'educació, la cultura i la informació, per combatre els prejudicis que condueixin a la discriminació racial i per promoure la comprensió, la tolerància i l'amistat entre les nacions i els diversos grups racials o ètnics"*, aquesta és la justificació dels dos primers objectius d'aquest pla que explicarem al següent punt.

Cal destacar un altre document internacional que, tot i no ser vinculant, recull el llistat de mesures més complet que hi ha fins la data per la lluita contra la discriminació, la **Declaració de Durban del 2001** i el seu Pla d'Acció. Aquest pla conté 219 mesures, de concreció variable, per combatre el racisme, la discriminació racial, la xenofòbia i altres intoleràncies relacionades i és una de les bases principals de les mesures que plantegem en aquest pla municipal de lluita contra la islamofòbia.

Restaria fer l'anàlisi del segon gran bloc de drets humans que es conculca davant de discriminacions islamòfobes, aquell que fa referència a la llibertat de consciència o de religió, sobre el que cal fer dues consideracions preliminars, apuntades pel Relator Especial sobre la llibertat de religió o creença de Nacions

Unides. En primer lloc, cal aclarir que el dret a la llibertat de pensament, consciència, religió o creença no fa referència únicament a les opcions religioses, sinó que també abasta les opcions agnòstiques, atees o qualsevol altra opció de pensament o creença. I en segon lloc, cal apuntar que sovint es malinterpreta, no sempre de manera ingènua o desinteressada, aquest dret com el dret que protegeix les religions, i per tant les idees que aquestes promulguen. Allò que protegeixen els drets humans són les persones, en cap cas les idees ni els sistemes, siguin religiosos, polítics o socials. Es protegeix la llibertat de pensament de les persones, no allò que les persones pensen o creuen.

L'article 18 del Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics desenvolupa l'enunciat genèric que es troba a l'article 18 de la Declaració Universal. Així, es reconeix que *"tota persona té dret a la llibertat de pensament, de consciència i de religió; aquest dret inclou la llibertat de tenir o d'adoptar la religió o les creences de la seva elecció, així com la llibertat de manifestar la seva religió o les seves creences, individualment o col·lectivament, tant en públic com en privat, mitjançant el culte, la celebració dels ritus, les pràctiques i l'ensenyament"*.

Aquest article va ser interpretat pel Comitè de Drets Humans al seu Comentari General número 22, on s'apunten les dues consideracions preliminars que hem avançat i on s'explicita que estan prohibides *"les polítiques o pràctiques que limiten l'accés a l'educació, a l'assistència mèdica, a l'ocupació o [a altres drets]"* pel fet de pertànyer a una religió concreta. Així, el Comitè explica que *"l'observança i la pràctica de la religió o de les creences poden incloure no només actes cerimonials sinó també costums com ara l'observança de normes dietètiques, l'ús de peces de vestir o tocats distintius..."*. Aquesta interpretació ens permet afirmar que quan es produeix una actitud discriminatòria basada en aspectes religiosos, com ara a les escoles amb el menú halal o amb l'ús del hijab, ens trobem davant d'una vulneració d'un dret humà. Cal destacar que el Comitè afirma que *"la mateixa protecció s'aplica als que tenen qualsevol classe de creences de caràcter no religiós"*.

3.3. La persecució penal de la islamofòbia i els delictes d'odi

La reforma del Codi Penal i la creació de la Fiscalia especialitzada en delictes d'odi

L'1 de juliol de 2015 va entrar en vigor una reforma del Codi Penal operada per la Llei Orgànica 1/2015, que ha tingut conseqüències respecte a la persecució del discurs d'odi punible. La modificació legislativa afecta l'antic article 510 relatiu a la provocació a l'odi, la violència o la discriminació i l'article 607.2 del Codi Penal relatiu a la difusió d'idees que justifiquen el genocidi, delictes que ara es fusionen en el nou article 510 del Codi Penal. La reforma hauria de permetre una persecució més eficaç d'aquest tipus de delictes responnent d'aquesta manera als diferents compromisos internacionals assumits per l'Estat espanyol.

No obstant això, a l'Estat espanyol no s'ha tipificat un tipus penal específic pels delictes d'odi tal com és habitual en l'àmbit anglosaxó¹⁴ i ha estat reivindicat pel Ministeri Fiscal que ha demandat la previsió d'un capítol específic pels delictes de discriminació, en el que també estarien inclosos els anomenats delictes d'odi. D'aquesta manera, d'una banda, es reivindica parlar de delictes contra la discriminació per al·ludir a

¹⁴ Tant a la doctrina com a la pròpia legislació d'Estats Units es parla, per exemple, del *Hate Crime*, *Hate-Motivate Crime*, o de *Hate Crime Statistics*.

tots aquells delictes en els quals la part subjectiva del tipus actua per una motivació discriminatòria. I d'altra banda, es reivindica la previsió expressa d'un tipus delictiu per aquells casos en els quals s'afegeix a l'element de la motivació discriminatòria la referència d'un segon element subjectiu, l'odi, per proposar la categoria de delictes d'odi i discriminació.

El Servei de Delictes d'Odi i Discriminació de la Fiscalia Provincial de Barcelona està en funcionament des d'octubre del 2009. Es tracta del primer¹⁵ d'aquesta naturalesa en una Fiscalia de l'Estat espanyol. La resposta especialitzada del Ministeri Fiscal en altres àmbits, com el de la corrupció, els delictes de medi ambient, o els delictes de sinistralitat laboral o de violència masclista, han demostrat una major eficàcia en la persecució d'aquests delictes. La creació del servei especialitzat en delictes d'odi dins les fiscalies ha de permetre, donar la necessària i adequada resposta especialitzada en la investigació, persecució i enjudiciament d'aquest tipus d'activitat criminal, així com recopilar tota la informació, documentació i recomanacions que emanen dels organismes internacionals de defensa dels drets humans.

En aquest sentit, *l'Estratègia integral contra el racisme, la discriminació racial, la xenofòbia i altres formes connexes d'intolerància*, aprovada pel govern del PSOE el 4 de novembre de 2011 i assumida pels governs posteriors del PP, concedeix una gran importància a la cooperació institucional entre les autoritats públiques i també la societat civil. La designació de fiscals especialitzats en cada capital de província ha de venir acompanyada, doncs, de la coordinació amb una sèrie d'organismes públics o de la societat civil implicats en la lluita contra la discriminació, que han de permetre una major eficàcia de la persecució penal dels delictes d'odi.

Dificultats en la persecució penal dels delictes i discursos d'odi

Hi ha diverses qüestions que impedeixen o dificulten una correcta investigació i enjudiciament de les infraccions comeses per qüestions d'odi en les diverses formes de discriminació i, en conseqüència, tenen un efecte a l'hora de dimensionar quantitativament i qualitativament l'abast dels discursos i delictes d'odi en la nostra societat.

Aquestes qüestions poden generar un perillós sentiment d'injustícia i, en certa mesura, de fracàs del sistema de protecció de drets, amb la consegüent frustració i augment de la desconfiança cap als diferents operadors que intervenen davant d'un procés d'aquest tipus (cossos policials, jutges, fiscals, etc.).

Per tant, per posar en marxa polítiques públiques les més eficaces possibles en la lluita contra la discriminació és imprescindible identificar aquestes dificultats:

a. Desconeixement dels fets denunciats

Un dels principals problemes detectats en l'àmbit dels delictes d'odi i discriminació és l'absència de publicació de dades estadístiques que permetin conèixer la seva dimensió quantitativa i qualitativa.

A l'Estat espanyol no ha estat fins a l'any 2011 que s'han realitzat modificacions en el Sistema Estadístic de Criminalitat per part del Gabinet de Coordinació i Estudis de la Secretaria de Seguretat del Ministeri de

¹⁵ L'any 2011 es va nomenar un Fiscal delegat per la Tutela Penal del principi d'Igualtat i contra la Discriminació. L'any 2013, es van designar 50 Fiscals delegats a tot Espanya, existint, al menys un Fiscal per cada capital de província.

l'Interior i de l'Oberaxe¹⁶ amb la intenció de registrar de forma precisa qualsevol acte susceptible de ser qualificat de racista o xenòfob.

Des de l'any 2010, el Departament d'Interior de la Generalitat de Catalunya ja havia posat en marxa un protocol¹⁷ de forma coordinada amb la Fiscalia Provincial de Barcelona perquè els Mossos d'Esquadra recollissin les primeres xifres estadístiques sobre delictes d'odi i discriminació, i per tant, es pogués quantificar les víctimes. No és fins a l'any 2014 que apareix el primer Informe del Ministeri d'Interior sobre l'evolució dels delictes d'odi a l'Estat espanyol que aporta les primeres dades estadístiques sobre els incidents i infraccions penals comeses per odi i discriminació l'any 2013.

La no existència d'aquesta opció fins a l'any 2010 (Departament d'Interior de la Generalitat) i 2011 (Ministeri de l'Interior) ha contribuït a la no visibilització del patiment de les víctimes i, a vegades, a la minimització de la problemàtica per part de les institucions públiques i el conjunt de la societat.

De la mateixa manera que els cossos i forces de seguretat no oferien fins fa poc dades fiables sobre delictes amb motivació d'odi i discriminació, les fiscalies, els jutjats i els tribunals tampoc registren ni classifiquen tant els procediments que s'incoen o arxiven per delictes d'aquesta naturalesa, com les sentències o interlocutòries de sobreseïment que puguin dictar-se.

Aquestes deficiències han estat posades en evidència en diferents ocasions per part de la Unió Europea i l'Agència de Drets Fonamentals de la Unió Europea (FRA)¹⁸, la Comissió Europea contra el Racisme i la Intolerància (ECRI)¹⁹, i el Comitè per l'Eliminació de la Discriminació Racial de l'Alt Comissionat de Nacions Unides²⁰, així com ha estat un motiu de reivindicació d'organitzacions com Movimiento contra la Intolerància²¹ o Amnistia Internacional²².

Actualment doncs, els cossos i forces de seguretat de l'Estat espanyol disposen d'un sistema de registre de les infraccions penals comeses per odi i discriminació. La recollida d'aquestes dades, no obstant això, no és sistemàtica i és desigual en funció de les comunitats autònomes i l'existència o no de Protocols entre els cossos policials competents i la Fiscalia. A més, es tracta d'unes dades recollides de forma tan recent que encara és precipitat establir una anàlisi de tendències sobre l'evolució dels delictes d'odi a l'Estat.

En aquest sentit, la falta de dades estadístiques sobre els delictes d'odi és una de les raons que explica l'absència de polítiques públiques dirigides a prevenir i lluitar contra la discriminació, o la limitada eficàcia de les existents.

b. Desconeixement dels fets que es produeixen i no es denuncien

¹⁶ Observatori Espanyol contra el Racisme i la Xenofòbia, que depèn de la Secretaria General d'Immigració i Emigració del Ministerio de Empleo y de Seguridad Social.

¹⁷ Es tracta del primer protocol a Espanya per investigar els delictes d'odi i atendre a les seves víctimes, denominat *Procediment en fets delictius motivats per l'odi o la discriminació*, de 10 de març de 2010.

¹⁸ Decisió 4/03 del Consell de Ministres de Maastricht que insta a "recollir informació fidedigna i estadístiques de delictes d'odi incloent les manifestacions violentes de racisme, xenofòbia, discriminació i antisemitisme" (*Informe sobre Racisme i Xenofòbia als Estats Membres de la UE*, FRA, agost de 2007, pp. 118-119).

¹⁹ Quart Informe sobre Espanya, adoptat el 7 de desembre de 2010 i publicat el 8 de febrer de 2011.

²⁰ Observació 16 de l'Informe 2004 per Espanya.

²¹ Movimiento contra la Intolerància, Cuadernos de Análisis, nº38; e Informes Raxen de 2008, 2009 i 2010.

²² Informe sobre Espanya de 2009 i 2010.

Hi ha la fundada impressió que molts dels delictes d'odi comesos no es denuncien, de tal manera que existeix una considerable xifra submergida de fets que les víctimes per diverses raons no volen o no s'atreveixen a denunciar, o ignoren que poden denunciar.

En aquest sentit, les motivacions més comunes²³ que poden portar a les víctimes a no presentar denúncies són:

- **La discriminació com una vivència quotidiana i normalitzada.** Moltes persones han conviscut amb situacions de discriminació fins al punt d'acabar normalitzant aquestes actituds en les seves vides.

- **La creença que la denúncia no servirà per a res.** Moltes víctimes no tenen confiança que les forces de seguretat o el funcionariat de justícia emprenguin les investigacions o accions legals per respondre a les seves denúncies.

- **Desconfiança o por en la policia.** Les víctimes que pertanyen a un grup que històricament ha estat subjecte a l'assetjament, la violència o la desprotecció per part de l'Estat, a vegades eviten qualsevol tipus de contacte amb els i les agents dels cossos de policia.

- **Víctimes estrangeres que no tenen permís de residència.** Difícilment s'acostaran a una comissaria a denunciar una situació de discriminació, davant del temor d'una probable obertura d'un expedient d'expulsió. En aquest sentit, la Fiscalia Provincial de Barcelona, en la seva Memòria de l'any 2014, proposa una reforma de la Llei Orgànica 4/2000, d'11 de gener, sobre drets i deures dels estrangers a Espanya, que permeti a les persones en situació irregular a Espanya víctimes de delictes de discriminació, quedar exemptes de la responsabilitat administrativa i evitar l'expulsió a condició de denunciar a les persones autores o cooperadores d'aquest delicte.

- **Por a represàlies.** Moltes persones temen que, si denuncien un delicte, les persones que en són responsables puguin prendre represàlies contra elles, la seva família o membres de la comunitat a la qual pertanyen. Aquest temor augmenta en aquells casos en què les persones agressores pertanyen a un grup organitzat caracteritzat per les seves posicions de violència.

- **Extrema vulnerabilitat de certs perfils de víctimes.** Moltes víctimes no denuncien perquè la seva situació personal, social o econòmica les situa en un pla d'absoluta exclusió social i extrema vulnerabilitat. Per exemple, persones sense llar, en molts casos amb problemes de salut física o mental i sense el suport familiar o social.

- **Falta de coneixement de la llei i del funcionament del sistema judicial.** És freqüent que moltes de les víctimes de delictes d'odi i discriminació desconeixin on, com i quan denunciar. En el cas de la islamofòbia, moltes són d'origen estranger, i poden tenir dificultats per entendre i/o parlar les llengües oficials.

- **Vergonya.** Algunes víctimes es senten avergonyides després de ser víctimes d'un delicte d'odi, arribant a culpabilitzar-se, ja que són victimitzades per la seva identitat.

- **Negació.** Amb l'objectiu de fer front al trauma patit per la comissió d'un delicte d'odi algunes víctimes neguen o minimitzen l'impacte i la gravetat del delicte.

²³ Per realitzar aquest llistat hem usat com a referència el "Manual pràctic per a la investigació i enjudiciament de delictes d'odi i discriminació" dirigit pel Fiscal especialitzat en Delictes d'Odi Miguel Ángel Aguilar Pàg. 68 i ss.

Tots aquests supòsits expliquen els principals motius pels quals el nombre de denúncies per discursos o delictes d'odi és molt inferior al nombre de fets que realment succeeixen. De fet, la falta de denúncies o la presentació de denúncies en dates molt posteriors a la comissió dels fets és una realitat acreditada i reconeguda per diferents organismes internacionals i entitats de defensa dels drets humans.

La Recomanació General núm. 31 (2005) del Comitè per l'Eliminació de la Discriminació racial indica que *“la inexistència o l'escàs nombre de denúncies, enjudiciaments i sentències per actes de discriminació racial no s'ha de considerar com necessàriament positiu, ja que també pot ser un indicador, entre d'altres, del temor de les víctimes a la reprovació social o a represàlies, de la falta de confiança en els òrgans policials i judicials, o bé d'una atenció o sensibilització insuficients d'aquestes autoritats davant les denúncies d'actes de discriminació”*.

L'absència de dades fiables sobre delictes i discursos d'odi, entre ells la islamofòbia, sol comportar consegüentment una notable falta de consciència de l'abast i la gravetat del problema.

4. Procés d'elaboració del Pla de lluita contra la islamofòbia

El treball de l'equip de govern en l'àmbit de la lluita contra la islamofòbia es va iniciar a principis de 2016 amb l'encàrrec d'un estudi de diagnòstic²⁴ sobre aquesta realitat, que fou presentat el juliol de 2016.

A partir de les conclusions de l'estudi i per respondre a aquesta situació, l'equip de govern va decidir actuar elaborant un Pla Municipal Contra la Islamofòbia.

La construcció del Pla contra la Islamofòbia es va fer a través d'un conjunt d'accions entre les quals cal destacar la realització d'un procés consultiu de dos mesos de durada, per tal de fer partícips i donar la veu a diferents persones i entitats que tenen a veure amb el fenomen o que en són coneixedores.

Per aquest procés de consulta es va comptar amb un equip extern coordinat per Mustapha Aoulad Sellam i integrat també pel Dr Martin Lundsteen i la Dra Ariadna Solé en coordinació constant amb l'Oficina d'Afers Religioses i l'equip de la Direcció de Drets de Ciutadania i Diversitat.

D'una banda, es van organitzar, entre els mesos d'octubre i novembre de 2016, diversos grups consultius composts per:

- a. **Entitats de defensa de drets i de lluita contra el racisme i la discriminació.** Atès que la lluita contra la islamofòbia és també una lluita per la defensa del dret a la llibertat religiosa i en contra del racisme i de la discriminació.
- b. **Comunitats musulmanes (incloent entitats de dones musulmanes).** En tant que representants de les persones que pateixen la islamofòbia a la ciutat.
- c. **Dones musulmanes.** El recull de la veu de les persones musulmanes no pot limitar-se als representants d'entitats i centres de culte. Així, s'han dut a terme dos grups consultius per escoltar específicament la veu de dones musulmanes, ja que una de les principals conclusions del diagnòstic previ era que la islamofòbia afecta particularment les dones.
- d. **Joves musulmans i musulmanes.** De la mateixa manera que en el cas de les dones, s'ha volgut escoltar la veu de persones menors de 25 anys que tenen una visió pròpia, sovint deslligada de l'experiència migratòria, com és el cas de moltes persones musulmanes de més edat.
- e. **Responsables de diferents àrees de l'Ajuntament.** S'ha realitzat també un grup de contrast tècnic del Pla, amb membres de la l'Oficina d'Afers Religiosos, l'Oficina per la No Discriminació i altres tècnics de la Direcció de Drets de Ciutadania i Diversitat.

²⁴ AAVV (2016) *La pràctica religiosa de les comunitats musulmanes de Barcelona. Expressions i problemàtiques.*

L'organització dels grups consultius ha consistit en un primer pas d'enviament de correus electrònics de convocatòria que incloïa una explicació, amb referències al diagnòstic previ i el procés d'elaboració del pla, així com una introducció concisa i divulgativa al concepte d'islamofòbia a partir de la qual es treballaria. Els grups varen tenir lloc a l'Oficina d'Afers Religiosos i a l'Oficina per a la No Discriminació. Varen iniciar-se amb la presentació i els agraïments per part de la Comissionada d'Immigració, Interculturalitat i Diversitat, Lola López i/o la Directora de Drets de Ciutadania, Aida Guillén. En els grups consultius es va demanar l'opinió de les persones participants sobre: què s'entén per islamofòbia, en quins àmbits es produeix, vivències pròpies i propostes de mesures.

S'han realitzat un total de set grups (2 grups d'entitats de defensa de drets humans, 1 de comunitats musulmanes, 2 de dones musulmanes, 1 de joves musulmans i musulmanes, 1 de contrast tècnic amb diferents àrees de l'Ajuntament) en els que ha participat un total de seixanta-tres persones.

D'altra banda, s'han dut a terme **catorze entrevistes a experts i expertes en discriminació, diversitat religiosa i comunitats musulmanes a Espanya i a Catalunya**. A més a més, s'ha entrevistat també un expert internacional. Entre els experts s'ha comptat amb perfils diversos incloent persones vinculades a l'acadèmia i professionals, persones musulmanes i no, homes i dones etc. A les persones expertes se les va consultar també sobre la pertinença del concepte d'islamofòbia, els àmbits o grups que requereixen una actuació prioritària, propostes de mesures així com informació sobre altres plans similars que s'hagi desenvolupat, tant a altres ciutats d'Espanya, com del resta del món, especialment a Europa.

Els diferents suggeriments fets, tant en els grups com pels experts, han estat analitzats i discutits per l'equip que ha elaborat aquest pla. S'ha elaborat una Memòria del procés de consulta que sintetitza les reflexions i aportacions més rellevants que s'han pogut treballar. Aquestes estan ordenades seguint en gran mesura l'esquema que s'ha usat en grups i entrevistes, això vol dir que s'han agrupat en tres àmbits: definició, àmbits prioritaris d'actuació i propostes de mesures.

El procés consultiu va finalitzar amb la celebració al CCCB **de l'acte Actuar contra la islamofòbia: propostes per combatre la discriminació avui** el dia 12 de desembre de 2016, Dia Internacional Contra la Islamofòbia. Varen intervenir a l'acte: Santiago Alba Rico, filòsof i escriptor, autor del llibre "Islamofobia. Nosotros, los otros, el miedo" (Icaria Editorial); Amparo Sánchez, de la Plataforma ciutadana contra la islamofòbia i Jaume Asens, Quart Tinent d'Alcaldia de Drets de Ciutadania, Transparència i Participació. Es va tractar d'un acte obert al que totes les persones participants al procés consultiu varen ser-hi convidades. En les intervencions es va reivindicar la necessitat d'un paper actiu per part de les institucions, en aquest cas l'Ajuntament de Barcelona, per combatre la islamofòbia. L'assistència és en general un aspecte positiu atès que s'ha aproximat a unes vuitanta persones, amb una majoria considerable de joves, especialment noies musulmanes.

Finalment s'ha realitzat una **sessió de devolució convidant a les persones i entitats que han participat en els grups de discussió i entrevistes**. En la sessió s'ha presentat la Memòria del procés de consulta, així com els continguts del Pla de lluita contra la Islamofòbia.

5. Objectius

Els objectius del Pla municipal de lluita contra la islamofòbia els dividim entre aquelles adreçats a la prevenció de vulneracions de drets humans i aquelles que es posen en marxa quan ja s'ha produït una vulneració, és a dir, les accions de garantia dels drets.

D'aquesta manera, els dos primers objectius s'articulen en **l'àmbit de la prevenció** per tal de visibilitzar la islamofòbia com una forma de discriminació i contrarestar els estereotips al voltant de l'Islam i les comunitats musulmanes.

El tercer, en canvi, és en **l'àmbit de la garantia**, reforçant i posant en marxa els mecanismes necessaris quan s'hagi produït una discriminació islamòfoba.

Objectiu general 1: Visibilitzar la islamofòbia com una forma de discriminació

OE 1.1.- Sensibilitzar i informar la ciutadania de les diverses manifestacions de la islamofòbia i el seu impacte

OE 1.2.- Acompanyar les comunitats musulmanes en la visibilització dels delictes i discursos islamòfobs

OE 1.3.- Posar de manifest les especificitats de la islamofòbia de gènere

OE 1.4.- Reforçar els mecanismes en l'àmbit municipal per la recollida de dades sobre discriminacions islamòfobes

OE 1.5.- Potenciar la sensibilització a les escoles sobre la islamofòbia com una forma de discriminació

Objectiu general 2: Contrarestar la generalització d'imatges negatives sobre l'Islam i les persones musulmanes i normalitzar la diversitat religiosa a la ciutat

OE 2.1.- Afavorir el treball conjunt de persones i entitats de la ciutat contra els rumors discriminatoris

OE 2.2.- Promoure la presència de la diversitat cultural i religiosa de la ciutat, especialment als mitjans de comunicació de titularitat municipal

OE 2.3.- Promoure l'educació en la diversitat

OE 2.4.- Garantir el dret a la llibertat religiosa i de consciència en l'àmbit escolar

OE 2.5.- Acompanyar el procés per a l'establiment de centres de culte a la ciutat

OE 2.6.- Afavorir una gestió no discriminatòria de la diversitat religiosa en els centres de treball de la ciutat

Objectiu general 3: Reforçar els mecanismes de garantia contra les discriminacions islamòfobes

OE 3.1.- Promoure la coordinació entre els agents i institucions competents de la protecció i lluita contra els delictes i discursos d'odi.

OE 3.2.- Impulsar l'ús del litigi estratègic com a eina de protecció i garantia contra les discriminacions islamòfobes.

OE 3.3.- Consolidar el seguiment i la persecució de les discriminacions islamòfobes a la ciutat

6. Línies d'actuació del Pla

OG 1. Visibilitzar la islamofòbia com una forma de discriminació

OE 1.1.- Sensibilitzar i informar la ciutadania de les diverses manifestacions de la islamofòbia i el seu impacte

1.1.A.- Disseny d'una campanya municipal de sensibilització amb difusió de continguts i materials de suport físics i digitals

Creació d'una campanya de comunicació dirigida a tota la ciutadania per donar a conèixer la islamofòbia com a forma de discriminació, de quines formes es presenta i quins són els seus efectes. La campanya tindrà tant un suport físic en forma de fulletons informatius i cartelleria com un format digital del mateix material, així com d'altres expressament pensats per a ser utilitzats a pàgines web i xarxes socials.

La campanya se centrarà, entre d'altres, a reforçar la visibilització dels mecanismes de denúncia de les situacions d'islamofòbia, com ara el Servei de Delictes d'Odi i Discriminació de la Fiscalia Provincial de Barcelona, i s'informarà àmpliament dels espais municipals on es poden dur a terme consultes i engegar denúncies sobre discriminacions islamòfobes, donant èmfasi als espais de reforç específic per a les dones.

També es donarà rellevància a la tasca de l'Oficina per la No Discriminació (OND) com a punt principal per a la ciutadania i les organitzacions de la ciutat per documentar-se, rebre informació, formació, assessorament sobre els delictes i discursos d'odi. ambé es visibilitzarà l'OND com l'espai de referència municipal per a activar els mecanismes de denúncia de delictes i discursos d'odi, com ara ho són les discriminacions islamòfobes.

1.1.B.- Jornada sobre discursos d'odi a les xarxes socials

Incorporació de la islamofòbia en els continguts de la Jornada "BCN vs Odi: Estratègies per combatre la intolerància a les xarxes socials" que es realitzarà els dies 2 i 3 de febrer de 2017 al CCCB.

OE 1.2.- Acompanyar les comunitats musulmanes en la visibilització dels delictes i discursos islamòfobs

1.2.A.- Creació de material específic en col·laboració amb les comunitats musulmanes sobre els seus drets com a ciutadans i ciutadanes, les diferents formes de discriminació i els mecanismes de garantia

Es dissenyaran unes guies destinades prioritàriament a les associacions de persones musulmanes i oratoris on es donarà informació sobre els drets de ciutadania i quins són els mecanismes per a garantir-los. Atès que la discriminació per motius religiosos afecta de forma molt notòria a les dones musulmanes, i que aquesta constatació passa parcialment desapercibuda pels mateixos homes musulmans, s'incorporarà informació a fi que tothom prengui consciència que la islamofòbia es declina moltes vegades en termes de gènere.

1.2.B.- Foment de la participació de les comunitats musulmanes en el disseny de la celebració del Dia Contra la Islamofòbia

Es crearà una comissió preparatòria de les activitats que des del consistori commemorin el Dia Internacional contra la Islamofòbia, el 12 de Desembre, en la que es convidarà a participar de forma activa a les comunitats musulmanes de la ciutat i al conjunt de la ciutadania.

OE 1.3.- Posar de manifest les especificitats de la islamofòbia de gènere

1.3.A.- Incorporació de la perspectiva de gènere i d'interseccionalitat cap a les dones musulmanes en l'execució de les mesures del mateix Pla

La transversalitat del gènere en els diversos eixos de desigualtat i discriminació que fomenta la islamofòbia fa necessari que totes aquelles mesures que inclouen aquest pla tinguin en compte les necessitats específiques de les dones a l'hora del disseny, de la planificació i de l'execució de les accions que hi estan associades. La recombinació del conjunt d'eixos de discriminació (gènere, classe, país d'origen, pràctica religiosa) demana que prenem especial atenció a aquestes formes de discriminació que tenen un impacte específic.

1.3.B.- Visibilització de l'impacte específic de la interseccionalitat en la discriminació cap a les dones musulmanes, per motius de gènere i islamòfobs

En els materials educatius i de sensibilització que es creïn per a donar a conèixer la islamofòbia com a forma de discriminació, de quines formes es presenta i quins són els seus efectes es donarà a conèixer de quina manera les dones musulmanes -o percebudes com a tals- pateixen aquestes discriminacions de forma accentuada.

1.3.C.- Acompanyament i apoderament a les dones musulmanes que viuen a la ciutat en la denúncia de les situacions d'islamofòbia

Les necessitats específiques de les dones requereixen una atenció especial a l'hora de facilitar els circuits i espais que donen accés als mecanismes de garantia. Es planificaran sistemes d'accés específics i adaptats a les diferents realitats de les dones musulmanes a la ciutat creant circuits de derivació des dels serveis d'atenció a les dones (xarxa de PIAD, CIRD...).

OE 1.4.- Reforçar els mecanismes en l'àmbit municipal per la recollida de dades sobre discriminacions islamòfobes

1.4.A.- Creació d'un observatori de delictes i discursos d'odi

L'objectiu d'aquest Observatori serà el de monitorar els discursos i pràctiques islamòfobes a la ciutat i procedir a la creació d'un arxiu sobre delictes i discursos d'odi a Barcelona. Es farà un seguiment de la victimització segons el sexe i les dades obtingudes serviran perquè l'Observatori publiqui un Informe anual sobre els delictes i discursos d'odi a la ciutat. Aquest Observatori estarà integrat dintre de l'estructura de l'OND i en farà servir el seu personal.

1.4.B.- Incorporació de coneixements sobre la discriminació per delictes i discursos d'odi al catàleg de formació dels treballadors i treballadores municipals.

En el marc del desplegament del Pla de formació en drets humans i diversitat del Programa Barcelona Ciutat de Drets es realitzaran diverses accions formatives sobre delictes i discursos d'odi que s'incorporarà al catàleg de formació dels treballadors i treballadores municipals.

1.4.C.- Elaboració d'un manual pràctic d'identificació i detecció de discriminacions islamòfobes per a treballadors i treballadores municipals en contacte amb usuaris i usuàries, dins el pla de formació de drets humans i diversitat

El deure d'informar sobre la discriminació no només implica a les víctimes potencials, sinó molt particularment als treballadors i treballadores de l'administració. En aquest sentit, es desenvoluparan formacions per tal de promoure un coneixement aprofundit en drets fonamentals que emparen les diferents comunitats religioses de la ciutat i assenyalar per tant les conductes que són susceptibles de caure sota l'etiqueta de "racisme institucional" o "islamofòbia institucional".

1.4.D.- Actualització de la Instrucció 29/08 de la Guàrdia Urbana per incloure la islamofòbia com a forma de discriminació creant una nova Instrucció sobre discriminació

Es redactarà una nova Instrucció de Normes d'actuació per prevenir i evitar actituds discriminatòries. En aquesta s'actualitzarà el marc legal, s'incorporarà la islamofòbia com a forma de discriminació i es desenvoluparan les normes d'actuació. La nova Instrucció vindrà acompanyada de formacions per donar-la a conèixer als i a les agents de la Guàrdia Urbana.

OE 1.5.- Potenciar la sensibilització a les escoles sobre la islamofòbia com una forma de discriminació

1.5.A.- Proposta de formacions sobre discriminacions en matèria de delictes d'odi a centres educatius, a partir de la línia de subvencions de Drets de Ciutadania

Es donarà suport econòmic a partir de les subvencions de Drets de Ciutadania a entitats perquè realitzin sensibilització als centres educatius sobre delictes i discursos d'odi. També es fomentarà la inclusió de les activitats formatives en el catàleg d'activitats d'educació, el Programa d'Activitats Escolars, del Consell de Coordinació Pedagògica de Barcelona per tal que assoleixin un major abast dins la comunitat educativa de la ciutat.

OG2. Contrarestar la generalització d'imatges negatives sobre l'Islam i les persones musulmanes i normalitzar la diversitat religiosa a la ciutat

OE 2.1.- Afavorir el treball conjunt de persones i entitats de la ciutat contra els rumors discriminatoris

2.1.A.- Enfortiment de la Xarxa Barcelona Antirumors i formació específica sobre islamofòbia per a Agents Antirumors de la Xarxa Barcelona Antirumors

La Xarxa Barcelona Antirumors és una experiència d'èxit de la ciutat, replicada en molts altres municipis arreu. La seva tasca de lluita contra els prejudicis i la rumorologia estereotipada contribueix activament a la disminució de les actituds racistes a la ciutat. Així com la perspectiva intercultural que fomenta la Xarxa suposa el reconeixement de la diversitat des de plantejaments d'interacció positiva i no discriminació. Un increment en el suport polític i pressupostari al projecte contribuirà a la cohesió social i al foment de la diversitat cultural com un valor positiu.

S'incorporarà al catàleg de la Xarxa Barcelona Antirumors una formació específica sobre islamofòbia. Aquesta formació té un efecte multiplicador amb les formacions als i a les agents antirumors que es fan periòdicament, així com amb els materials de sensibilització que se'n deriven.

OE 2.2.- Promoure la presència de la diversitat cultural i religiosa de la ciutat, especialment als mitjans de comunicació de titularitat municipal

2.2.A.- Reforç de la presència de la diversitat cultural i religiosa de la ciutat en les campanyes municipals

Es donarà a conèixer la diversitat cultural i religiosa dels ciutadans i ciutadanes de Barcelona en les campanyes municipals. Es farà especial incidència en la visibilització de les dones musulmanes, especialment de la diversitat de les mateixes (ús o no de peces de vestimenta tradicionals, orientació sexual, fenotip, edat, nivell formatiu, etc.).

2.2.B.- Foment de la presència de la diversitat cultural i religiosa en els mitjans de comunicació

Es fomentarà la presència de la diversitat cultural i religiosa en els mitjans de comunicació com un element de riquesa i cohesió social. S'incidirà especialment en la programació de BTV i BTV ràdio.

OE 2.3.- Promoure l'educació en la diversitat

2.3.A.- Promoció de tallers a escoles sobre diversitat i la visió estereotipada de l'islam

Es promouran accions formatives a les escoles sobre diversitat i islamofòbia per contrarestar les visions estereotipades de l'Islam. Aquestes accions es realitzaran a partir de la línia de subvencions de Promoció de la diversitat amb mirada intercultural. També es fomentarà la inclusió de les activitats formatives en el catàleg d'activitats d'educació del Programa d'Activitats Escolars del Consell de Coordinació Pedagògica de Barcelona per tal que assoleixin un major abast dins la comunitat educativa de la ciutat.

2.3.B.- Commemoració del 21 de març com el Dia Internacional de l'Eliminació de la Discriminació Racial a les escoles

Es promourà la commemoració del Dia Internacional de l'Eliminació de la Discriminació Racial als centres educatius gestionats pel Consorci d'Educació. En les dues primeres edicions (2017 i 2018) es dedicarà a la islamofòbia.

OE 2.4.- Garantir el dret a la llibertat religiosa i de consciència en l'àmbit escolar

2.4.A.- Seguiment de la Instrucció sobre la diversitat alimentària dels menjadors escolars als centres educatius gestionats pel Consorci d'Educació de Barcelona

Es realitzarà el seguiment de la Instrucció sobre la diversitat alimentària dels menjadors escolars a través de la inspecció educativa del Consorci d'Educació de Barcelona. A més, es realitzaran accions informatives dirigides als proveïdors per tal de facilitar l'adaptació de l'oferta a la diversitat alimentària.

2.4.B.- Informació i seguiment de la normativa de respecte als símbols religiosos de vestimenta als centres educatius gestionats pel Consorci d'Educació de Barcelona

Amb l'objectiu d'evitar discriminacions de l'alumnat i treballadors i treballadores i garantir l'activitat curricular de tots els alumnes, es realitzaran accions informatives de la normativa de respecte als símbols

religiosos. Entre d'altres, es donarà suport a la reedició i difusió de la Guia per al respecte de la diversitat de creences als centres educatius²⁵ conjuntament amb la Generalitat de Catalunya.

OE 2.5.- Acompanyar el procés per a l'establiment de centres de culte a la ciutat

2.5.A.- Elaboració d'un protocol de mediació comunitària per a l'obertura de centres de culte a la ciutat

El protocol estarà coordinat per l'Oficina d'Afers Religiosos i comptarà amb la intervenció dels tècnics municipals del Districte afectat, així com dels professionals de mediació de la Direcció de Prevenció.

OE 2.6.- Afavorir una gestió no discriminatòria de la diversitat religiosa en els centres de treball de la ciutat

2.6.A.- Foment de bones pràctiques per a la gestió de la diversitat religiosa dels treballadors i treballadores municipals i d'aquells agents socials de la ciutat que ho desitgin

S'elaborarà una guia que reculli recomanacions i bones pràctiques per al respecte de la diversitat de creences en l'àmbit laboral. Es vetllarà per l'aplicació en l'àmbit dels treballadors municipals.

OG3. Reforçar els mecanismes de garantia contra les discriminacions islamòfobes

OE 3.1.- Promoure la coordinació entre els agents i institucions competents de la protecció i lluita contra els delictes i discursos d'odi.

3.1.A.- Via d'intercanvi d'informació entre la Fiscalia Provincial de Barcelona, Mossos d'Esquadra i l'Ajuntament en casos de delictes i discursos d'odi a la ciutat.

Reforç de la comunicació per donar una resposta coordinada i eficaç entre les diferents administracions competents davant dels casos de delictes i discursos d'odi a la ciutat.

3.1.B.- Creació d'un protocol municipal per donar resposta coordinada i eficaç en les situacions delictes d'odi a la ciutat en les que intervingui Guàrdia Urbana.

Creació d'un mecanisme de coordinació per compartir informació entre l'Àrea de seguretat i l'Àrea de drets de ciutadania sobre els delictes i discursos d'odi en els que intervingui la Guàrdia Urbana a la ciutat. Així com millorar la coordinació entre altres serveis i mecanismes municipals, com ara la Síndica de Greuges.

OE 3.2.- Impulsar l'ús del litigi estratègic com a eina de protecció i garantia contra les discriminacions islamòfobes.

3.2.A.- Selecció de casos especialment significatius per a dur a terme litigis estratègics contra delictes i discursos d'odi.

Seleccionar aquells casos de delictes i discursos d'odi a la ciutat que siguin especialment rellevants o significatius per exercir l'acusació a través dels Serveis Jurídics Centrals amb l'objectiu d'aconseguir resolucions que puguin servir per reparar a les víctimes, incidir en les garanties de protecció de drets davant les discriminacions i millorar la cohesió social.

²⁵ La Guia es pot consultar a aquest enllaç: <http://governacio.gencat.cat/ca/detalls/Article/Guia-escoles-00001>

3.2.B.- Facilitació d'assessorament jurídic especialitzat dins del marc de l'OND i Oferiment d'assistència jurídica en els casos de discriminació atesos per actuar en seu judicial.

Oferir assistència jurídica a l'Oficina per la No Discriminació que permeti exercir l'acusació per la garantia de drets davant de situacions de discriminació, ja sigui en l'àmbit penal, laboral o del contenciós-administratiu. El servei d'assessorament jurídic de l'Oficina per la No Discriminació comptarà amb personal especialitzat en assessorar víctimes que han patit delictes d'odi, en concret, islamofòbia. L'especialització s'assegurarà a través de formacions específiques als advocats i advocades que presten aquest servei

OE 3.3.- Consolidar el seguiment i la persecució de les discriminacions islamòfobes a la ciutat

3.3.A.- Reforç de la línia de treball sobre islamofòbia de l'OND

Formació a l'equip tècnic de l'Oficina per la No Discriminació per actuar en tots aquells casos de discriminació islamòfoba, tant en aquells que són judicialitzats com els que no.

3.3.B.- Activar els mecanismes sancionadors pertinents en casos de discriminació islamòfoba en serveis públics.

Treball en xarxa des de l'OND amb altres centres gestors de serveis públics per tal d'activar els mecanismes sancionadors davant de discriminacions islamòfobes en l'àmbit de l'educació, la sanitat o el transport públic.

3.3.C.- Enfortiment de la traçabilitat de les queixes per discriminació cap als organismes competents en els àmbits i serveis en els quals l'Ajuntament no té capacitat sancionadora.

Garantir la traçabilitat de les queixes rebudes per discriminació en àmbits que no són competència de l'Ajuntament de Barcelona a partir de reunions de seguiment amb els ens o organismes competents.

7. Calendari

Aquest pla es desenvoluparà durant 18 mesos. Hem dividit les mesures entre aquelles que s'engegaran en un termini curt dels primers 6 mesos, aquelles que s'engegaran en 12 mesos i les que ho faran en 18 mesos.

CURT TERMINI Gener 2017- Juny 2017	MIG TERMINI Gener 2017-Gener 2018	LLARG TERMINI Gener 2017-Juny 2018
1.1.A.- Disseny campanya sensibilització	1.2.B.- Foment participació comunitats musulmanes en el disseny de la celebració del Dia Contra la Islamofòbia.	1.4.A.- Creació d'un observatori de delictes i discursos d'odi.
1.1.B.- Jornada sobre discursos d'odi a les xarxes socials.	1.3.C.- Acompanyament i apoderament dones musulmanes en la denúncia de les situacions d'islamofòbia.	1.4.C.- Elaboració manual pràctic d'identificació i detecció de discriminacions islamòfobes per a treballadors municipals.
1.2.A.- Creació material específic sobre drets, formes de discriminació i mecanismes de garantia.	1.4.B.- Incorporació de coneixements sobre discriminació per delictes i discursos d'odi al catàleg de formació.	2.2.A.- Reforç de la presència de la diversitat cultural i religiosa en les campanyes municipals.
1.3.A.- Incorporació de la perspectiva de gènere i d'interseccionalitat en l'execució de les mesures del Pla.	1.5.A.- Proposta de formacions sobre discriminacions en matèria de delictes d'odi a centres educatius.	2.2.B.- Foment de la presència de la diversitat cultural i religiosa en mitjans de comunicació.
1.3.B.- Visibilització de l'impacte de la interseccionalitat en la discriminació, per motius de gènere i islamòfobs.	2.3.A.- Promoció de tallers a escoles sobre diversitat i visió estereotipada de l'islam.	2.3.B.- Commemoració 21/03 com el Dia Internacional de l'Eliminació de la Discriminació Racial a les escoles.
1.4.D.- Actualització de la Instrucció 29/08 de la GU per incloure la islamofòbia com a forma de discriminació.	2.4.A.- Seguiment Instrucció diversitat alimentària als centres educatius gestionats pel CEB.	2.6.A.- Foment bones pràctiques de gestió de la diversitat religiosa dels treballadors/es municipals i agents socials.
2.1.A.- Enfortiment de la Xarxa Barcelona Antirumors i formació sobre islamofòbia per a Agents Antirumors.	2.4.B.- Informació i seguiment de normativa de respecte a símbols religiosos de vestimenta als centres educatius del CEB.	3.3.B.- Activar els mecanismes sancionadors pertinents en casos de discriminació islamòfoba en serveis públics.
2.5.A.- Elaboració protocol mediació comunitària per a l'obertura de centres de culte.		3.3.C.- Enfortiment traçabilitat queixes per discriminació cap a organismes competents en àmbits i serveis en els quals l'Ajuntament no té capacitat sancionadora.
3.1.A.- Via intercanvi informació entre Fiscalia Provincial, Mossos i Ajuntament en casos de delictes i discursos d'odi.		
3.1.B.- Creació protocol municipal resposta delictes d'odi en els que intervingui la GU.		
3.2.A.- Selecció casos per dur a terme litigis estratègics contra delictes i discursos d'odi.		
3.2.B.- Facilitació d'assessorament jurídic especialitzat dins del marc de l'OND i oferiment assistència jurídica en casos de discriminació atesos per actuar en seu judicial.		
3.3.A.- Reforç línia de treball sobre islamofòbia de l'OND.		

8. Dotació pressupostària

	2017	2018
<i>Visibilitzar la islamofòbia com a una forma de discriminació</i>	25.000	12.000
<i>Contrarestar la generalització d'imatges negatives sobre l'Islam i les persones musulmanes i normalitzar la diversitat religiosa a la ciutat</i>	10.000	5.000
<i>Reforçar els mecanismes de garantia contra les discriminacions islamòfobes</i>	20.000	30.000
TOTAL	55.000	47.000

ANNEX

En el procés de consulta d'aquest Pla hi ha participat:

Equip coordinador del procés de consulta:

- Mustapha Aoulad Sellam
- Dra. Ariadna Solé Arraràs
- Dr. Martin Lundsteen

Consultor extern:

- Toni Borrell

Grup de discussió 1: Entitats de defensa de drets humans i lluita contra la discriminació:

Lloc: Oficina per la No Discriminació de l'Ajuntament de Barcelona

Dia: 19/10/16

Assistents:

- SOS Racisme – Àlicia Rodríguez
- Novact – Albert Coramés
- SAFI – Najia Lotfi
- La Fede – Pepa Martínez
- Col·legi Oficial de Treball Social, comissió de migracions i Interculturalitat – Eloïsa Fernández
- *Una altra entitat que no autoritza que aparegui el seu nom.*

Grup de discussió 2: Entitats de defensa de drets humans i lluita contra la discriminació:

Lloc: Oficina per la No Discriminació de l'Ajuntament de Barcelona

Dia: 19/10/16

Assistents:

- SOPEDAU – Meritxell Bragulat
- Fil a l'agulla – Lídia Casanovas
- Consell de la Joventut de BCN – Beatriz Julieta Blanco Rojas
- Caritas BCN – Elisabet Ureña
- Comissió Catalana d'Ajuda al Refugiat (comisión Española de Ayuda al Refugiado) – David Pino Parera
- IDHC – Anna Palacios

Grup de discussió 3: Entitats musulmanes

Lloc: Oficina d'Afers Religiosos de l'Ajuntament de Barcelona

Dia: 20/10/2016

Assistents:

- Mohammed Azzouz (Centre Islàmic del Carmel)
- Abdeslam Bouchateb (Centre Islàmic del Carmel)
- Mohammed Morabit (Mesquita Ayoub Alansari)
- Hossein Kabate i Abdelkadir (Mesquita Ayoub Alansari),
- Qamar Zoubair (Mesquita Abou Bakr Siddiq de Besòs Mar)
- Muhammad Aslam (Mesquita Abou Bakr Siddiq de Besòs Mar)
- Salim Benamara (Centre Cultural Islàmic del Clot)
- Anas Kharkhour (Ass. Social Cultural Independent Forjadores de la vida)
- Mbaye Pouye (Ass. Dahira Jazbul Khoulob de Besòs)

Grup de discussió 4: Dones musulmanes

Lloc: Oficina d'Afers Religiosos de l'Ajuntament de Barcelona

Dia: 25/10/2016

Assistents:

- Fatima Ahmed (Diàleg de Dones)
- Mozdalifa Elkeir Abuagilah (CCIC)
- Sakina Reda (Carmel)
- Nabila Belghanou Chirat

Grup de discussió 5: Segon grup dones musulmanes

Lloc: Oficina d'Afers Religiosos de l'Ajuntament de Barcelona

Dia: 24/11/16

Assistents:

- Wafaa Moussaoui
- Bombo Ndir
- Shugra Bibi
- Fatima Hassoun

Grup de discussió 6: Joves musulmans i musulmanes

Lloc: Oficina per la No Discriminació de l'Ajuntament de Barcelona

Dia: 24/11/16

Assistents:

- Adeeba Asghar. Secretaria General de Dones de Minhaj ul Quran.
- Amina Akram, coordinadora de Joves de Minhaj ul Quran.
- Siham Lech-hab El Ghoury.
- Nora Baños / El Gharbaoui.
- Ismail Haji, Forjadors de la Vida.
- Khuram Shabir secretari general de Minhaj ul Quran.
- Mohamed Said Bernikho, voluntari de CCIC.
- *Una persona que no autoritza que surti el seu nom.*

Grup de discussió 7: Contrast tècnic amb diferents àrees de l'Ajuntament

- Programa BCN Interculturalitat (11 persones)
- Oficina d'Afers Religiosos (OAR) (4 persones)
- Oficina per la No Discriminació (OND) (3 persones)
- Direcció de Serveis de Drets de Ciutadania i Interculturalitat (7 persones)

Altres àrees i departaments que han participat en l'elaboració del Pla:

- Direcció de Serveis d'atenció i acollida immigració
- Direcció de Serveis de Democràcia Activa
- Direcció de Serveis d'Acció Comunitària
- Regidoria de feminismes
- Centre d'Informació i Recursos per a Dones (CIRD)
- Comissionat de Seguretat
- Comissionat d'Educació
- Taula de coresponsabilitat gerents de districte

Entrevistes a experts i expertes en Islam, comunitats musulmanes i discriminació:

- **Tariq Ramadan:** és Doctor en islamologia per la Universitat de Ginebra i actualment és professor d'estudis islàmics contemporanis a la universitat d'Oxford. Les seves nombroses publicacions i intervencions sobre la qüestió dels musulmans a Occident tenen ressò internacional.
- **Santiago Alba Rico:** és un escriptor i filòsof espanyol. Ha publicat diversos llibres d'assaig sobre disciplines com la filosofia, l'antropologia i la política, i en particular sobre el 'món àrab' i Islam, i és autor del llibre "Islamofòbia. Nosotros, los otros, el miedo" (2015, Icaria Editorial).
- **Fernando Bravo López:** és Doctor en Estudios Internacionales Mediterráneos (UAM). Ha publicat nombrosos articles i altres textos sobre islamofòbia, tema al que va dedicar també la seva tesi doctoral
- **Saloua El Gharbi:** és llicenciada en Dret. Ha estat Cap del Departament de Drets Humans i Diversitat Cultural d'UNESCOCAT, actualment és vocal de la Comissió Permanent del Consell Social de la

Llengua Catalana i vicepresidenta per a la diàspora en el Congrés Mundial Amazic.

- **Fatiha El Mouali:** és llicenciada en ciències econòmiques i doctoranda a la Universitat Autònoma de Barcelona. Actualment és tècnica d'acollida a l'Ajuntament de Granollers. És membre d'Unitat Contra el Feixisme i el Racisme.
- **Natalia Andújar:** llicenciada en lingüística general per la Universitat de Barcelona. És vicepresidenta de la Junta Islàmica. Forma part del panel d'experts UNAOC (United Nations Alliance of Civilizations).
- **Dolors Bramon:** És Doctora en Filosofia i Lletres (Filologia Semítica) i en Història Medieval. És professora emèrita d'estudis àrabs i islàmics a la Universitat de Barcelona. És una reconeguda especialista sobre el passat islàmic de les terres catalanoparlants.
- **Taoufik El Cheddadi:** És sociòleg, islamòleg i diplomata en ciències islàmiques. Va exercir d'imam en varies localitats catalanes, però des de fa uns anys viu i treballa a Madrid, a la Córdoba TV internacional.
- **Maria del Mar Griera:** és Doctora en Sociologia, directora del grup de recerca ISOR i professora del Departament de Sociologia de la UAB. Va dedicar la seva tesi i posteriors investigacions a les polítiques públiques i diversitat religiosa.
- **Brigitte Vasallo:** És una escriptora i activista, centrada en la islamofòbia, la interseccionalitat, el gènere i el racisme. És docent al Màster de Gènere i Comunicació de la UAB.
- **Rafa Crespo:** Llicenciat en Geografia i Història, especialitat en Antropologia Cultural, Història d'Amèrica i Àfrica. Expert en interculturalitat i en processos de participació. Membre del centre d'Estudis Africans i Interculturals.
- **Jordi Moreras:** Doctor i investigador i professor d'Antropologia de la Universitat Rovira i Virgili (URV). Expert en islam i comunitats islàmiques d'Europa, té una llarga llista d'aportacions sobre aquest tema entre llibres i articles.
- **Amad Hussein:** Jove d'origen paquistanès, tècnic aeronàutic a l'aeròdrom de Sabadell i molt actiu en defensa de la immigració, la diversitat i el diàleg.
- **Alberto López Bargados:** És doctor i actualment professor al departament d'Antropologia Social de la Universitat de Barcelona i membre del grup de recerca: Grup de Recerca sobre Control i Exclusió Social (GRECS)

Volem agrair la seva participació a totes les persones que han pres part en aquest procés a través de les seves aportacions, reflexions i propostes.